



**Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...**

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In qua tractatur de Virtute ac Sacrameto Pœnitentiæ

**Bosco, Jean a**

**Lovanii, 1670**

Concl. V. Opus satisfactorium regulariter debet esse pœnale. Potest esse merè internum.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73393)

84. Meritum...

Meritum igitur infideles eijciuntur ab Ecclis, qui defunctorum oblationes retinent...

85. Quia si...

Quapropter seu famulus retineat pecuniam, quam ex mandato domini jam defuncti debet...

maximè si filii & consanguinei illi sint; uti etiam censentur in filiis vivere...

Sed contra: Quid si ergo pater obligasset filios ad jejunium; putas, quia pater delinctus per jejunium filii satisfaceret...

CONCLUSIO V.

Opus satisfactorium regulariter debet esse pœnale. Potest esse merè internum.

Ita expressis verbis docet Scotus 4. dist. 15. q. 1. n. 8. De tertia dico, quod satisfactio in isto intellectu magis consistit in actibus pœnalibus...

Probat ex D. Augustino (vel quicumque est Auctor) lib. de vera & falsa Pœnit. c. 15. in fine: Sunt digni fructus virtutum, qui non sufficiunt Pœnitentibus...

Quæris à Doctore subtili, quæ sint illa opera pœnalia strictè dicta, quæ regulariter requiruntur? Respondet: Isti actus pœnales, vel pœnitentia in genere, reducuntur ad actum interiore displicentia vel pœnitentia tristitia...

RRFR 3 scilicet

86. Quomodo...

Quidquid sit de hac re, quam relinquimus Aliis ulterius disputandam, pro fine hujus Concl. quæro ab Arriaga, quomodo eleëmofyna, quæ fit post mortem ab hæredibus defuncti, sit defuncto pœnalis...

87. Conclusio...

Probat ex D. Augustino...

88. Quæ sint opera pœnalia...

scilicet verecundiam, & ad alium simpliciter exteriorem vel passionem, scilicet macerando carnem: & omnis talis maceratio dicitur contineri vel reduci ad ieiunium; vel elevando mentem in Deum, & hoc fit per orationem; vel sua temporalia erogando, quod fit per elemosynam. Quid claritius? Interim notandum, quod non tantum loquatur de satisfactione pro pœna, sed etiam de satisfactione pro culpa, ut patet ex contextu.

89. Confirmatur sententia Scoti ex Scripturâ, quæ passim inculcat pœnitentiam per opera strictè pœnalia, Joël. 2. v. 12. Convertimini ad me in toto corde vestro in ieiunio, & in statu, & in planctu; & alibi. Similiter loquuntur omnes SS. Patres, quibus recensendis superledeo, quia nimis obviæ sunt. Accedant Canonès pœnitentiales antiqui, in quibus semper imponuntur huiusmodi opera.

89. Confirmatur sententia Scoti ex Scripturâ, quæ passim inculcat pœnitentiam per opera strictè pœnalia, Joël. 2. v. 12. Convertimini ad me in toto corde vestro in ieiunio, & in statu, & in planctu; & alibi. Similiter loquuntur omnes SS. Patres, quibus recensendis superledeo, quia nimis obviæ sunt. Accedant Canonès pœnitentiales antiqui, in quibus semper imponuntur huiusmodi opera.

89. Confirmatur sententia Scoti ex Scripturâ, quæ passim inculcat pœnitentiam per opera strictè pœnalia, Joël. 2. v. 12. Convertimini ad me in toto corde vestro in ieiunio, & in statu, & in planctu; & alibi. Similiter loquuntur omnes SS. Patres, quibus recensendis superledeo, quia nimis obviæ sunt. Accedant Canonès pœnitentiales antiqui, in quibus semper imponuntur huiusmodi opera.

Consonat Conc. Trident. sess. 14. c. 2. ibi: Ad quam novitatem & integritatem (id est, remissionem omnis culpæ & pœnæ) per Sacramentum Pœnitentiæ sine magnis nostris stribus & laboribus, divinâ id exigente iustitiâ, pervenire nequaquam possumus, ut merito Pœnitentiæ laboribus quidam Baptismus à SS. Patribus dictus fuerit. Eadem sess. c. 14. ibi: Procul dubio enim magnopere à peccato revocant, & quasi frano quodam coërcent hæ satisfactoria pœnæ. Ecce satisfactoriam appellat pœnam. Et post pauca: Dum (inquit) satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Jesu (qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficiens est) conformes efficiamur, certissimam quoque inde artham habentes, quod si comparimur, & conglorificabimur. Christum autem satisfecisse per opera strictè pœnalia, nemo est qui dubitet.

Ibidem docet, Sacerdotes debere imponere satisfactionem ad prætoriorum peccatorum vindictam & castigationem. Unde can. 15. satisfactiones à Confessario impositas vocat pœnas: Si quis dixerit, Claves Ecclesiæ esse datas tantum ad solvendum, non etiam ad ligandum; & propterea Sacerdotes, dum imponant pœnas consentibus &c. Consimiliter can. 13. Si quis dixerit, pro peccatis quoad pœnam temporalem minime Deo per Christi merita satisfieri pœnis ab eo influctis & patienter toleratis, vel à Sacerdote iniunctis, sed neque spontè susceptis, ut ieiuniis, orationibus, elemosynis &c.

90. Hinc Catechismus Romanus parte 2. c. 5. q. 58. Duo præcipue in satisfactione requiruntur. Primum est, ut is, qui satisfacit, in illis sic ac Dei amicus: opera enim que sine Fide & Charitate sunt, nullo modo Deo grata esse possunt. Alterum, ut eiusmodi opera suscipiantur, quæ naturâ suâ molestiam & dolorem afferant: cum enim prætoriorum scelerum compensationes sint, atque ut Sanctus Cyprianus Martyr (lib. 1. epist. 3. post medium) ait, redemptrices peccatorum; omnino necesse est, ut aliquid acerbitatis habeant, quamquam non semper illud consequatur, ut qui se in illis molestis actionibus

exercerent, doloris sensum habeant, Sapè enim vel patiendi consuetudo, vel accessio in Deum Charitas efficit, ut quæ perpessus gravissima sunt, ne sentiantur quidem. Nec tamen idcirco sit, quo minus ea ipsa opera satisfaciendi vim habeant: siquidem hoc proprium est filiorum Dei, ita eius amore & pietate inflammari, ut acerbissimis laboribus cruciati, aut nihil se à incommodi sentiant, aut omnia latissime animo perferant.

Quid omnia hæc testimonia clamant, nisi sententiam Scoti, videlicet: Regulariter satisfactio consistit in actionibus vel passionibus habentibus rationem pœnæ? Quærit à me, quid sit pœna? Respondeo: privatio alicujus pœnæ boni utilis vel delectabilis.

Sed quæ ratio hujus doctrinæ? Ratio à priori voluntas Dei, quæ sicut pro remissione culpæ regulariter exigat pœnam, v.g. Contritionem seu expressam & formalem pœnitentiam, tamen si subinde eam remittat per formalem actum dilectionis, absque expressa & formali pœnitentiâ seu pœna; ita jure merito pro satisfactione seu remissione pœnæ temporalis Purgatorii, postulat pœnam temporalem hujus vitæ, estò alioquin subinde eam remittat absque tali pœna, per actum magis bonum, v. g. actum dilectionis.

Atque hæc est mens Scoti supra, quando ait: Regulariter sicut culpa ordinatur per pœnam, & non per aliquod aliud magis bonum quam sit culpa; ita satisfactio isto modo dicta consistit in actionibus & passionibus habentibus rationem pœnæ, Deo scilicet sic volente & ordinante. Quare? Arbitror, quia satisfactio est prætoriorum scelerum compensatio, & redemptrix peccatorum seu pœnarum Purgatorii, ex Catechi. & Cypriano supra; adeo que est opus justitiæ: justitia autem cum tendat ad æqualitatem, quidni postulet pœnas hujus vitæ, tamquam maxime proportionatas pœnis Purgatorii?

Enimverò satisfactio pro pœna (de qua hic loquimur) in hoc consistit, quod quis præveniat officium judicis, & sponte sua se ipsum castiget, ut non iterum à judice puniatur, cum jam punitum inveniat. Cum ergo judex puniret infligendo pœnam, & ipse tunc pœnam infligere debet; aliàs non est æqualitas vel condignitas culpæ ad pœnam, & unius pœnæ ad alteram.

Dicendum (inquit Doctor Seraphicus S. Bonaventura 4. dist. 15. p. 2. a. 1. q. 3.) quid est satisfactio per opera pœnalia: & huius ratio est quadruplex. Prima est: quia ibi est honoris ablati redditio; unde honorem istum debet homo reddere amplius, quam si non abisset: & idè requiritur, ut non tantum Deo famuletur per operationem bonam, verum etiam seipsum deiciat per pœnam assumptam. Secunda ratio est: quia est primo deordinati reordinatio; & quia deordinatum per culpam optime ordinatur in pœna; idè &c. Tertia ratio est: quia ibi est infirmati curatio; quia infirmatus

per de-

per delectationem algorem; & est debis absjoleo debet per

Si objiciat homo? Satis impendere: non solum pro alia potest fieri

Respondeo debium bono debemus per mandatio inimitiam & subiecto perio; & hunc veniens etiam reddatur Deo pro satisfactio.

Si rursum pœnis nostris pœnalia Deo magis placet illis satisficit: Respondeo obicitur; quod dum quod veritate, quæ ad divinam iustitiam

Objicit I. perpetratur accedia &c. Sec. tertiarium; ergo satisfactio facta admodum quibusdam peccatis est ex delectatione

Objicit II. se loquendo: factorium: obolum, quod satisficit per o Similiter potest hoc est incon sua commodu

Respondeo penale naturæ abstinencia, & tunc humana inordinatio: per se in satisfactio secunda opponit

His non obdelicet omnem satisfactorium cet Valquez (inquit ille) De tertio dicogorem, ut in Deum accepto ad satisfactio iam de merit

93. Obicitur ex i. Ansel. 94. Respondeo i. Bonar. 95. Obicitur a. Doct. Sect. 96. Respondeo a. Doct. Sect. 97. Obicitur a. Doct. Sect. 98. Obicitur a. Doct. Sect.

99. Obicitur a. Doct. Sect. 100. Obicitur a. Doct. Sect.

101. Obicitur a. Doct. Sect. 102. Obicitur a. Doct. Sect.

103. Obicitur a. Doct. Sect. 104. Obicitur a. Doct. Sect.

105. Obicitur a. Doct. Sect. 106. Obicitur a. Doct. Sect.

107. Obicitur a. Doct. Sect. 108. Obicitur a. Doct. Sect.

109. Obicitur a. Doct. Sect. 110. Obicitur a. Doct. Sect.

111. Obicitur a. Doct. Sect. 112. Obicitur a. Doct. Sect.

113. Obicitur a. Doct. Sect. 114. Obicitur a. Doct. Sect.

115. Obicitur a. Doct. Sect. 116. Obicitur a. Doct. Sect.

117. Obicitur a. Doct. Sect. 118. Obicitur a. Doct. Sect.

per delectationis calorem, curatur per penitentiam algorem; & ideo &c. Quarta ratio est: quia ibi est debiti absolutio; & quia peccator est debitor pœnæ, ideo debet per penam satisfacere. Hæc ille.

Si obijcias per Anselmum in lib. Cur Deus homo? Satisfacere est honorem debitum Deo impendere: sed hoc fit omni opere bono; ergo non solum per opera pœnalia, sed per omnia alia potest fieri satisfactio.

Respondet præfatus Doctor: Quoniam est debitum honoris, veniens ex bono collato; & hunc debemus per gratiarum actionem. Et veniens ex mandato iniuncto; & hunc debemus per obedientiam & subiectionem. Et veniens ex maiestatis imperio; & hunc debemus per latræ adorationem. Et veniens etiam ex peccato commisso; & iste honor reddatur Deo per suavis punishmentem: & hoc est in satisfactio.

Si rursùm arguas: Non delectatur Deus in pœnis nostris: ergo non magis placent opera pœnalia Deo, quàm alia; sed per illud quod magis placet ei, cui debetur satisfactio, melius latisfit: ergo &c.

Respondet D. Bonaventura: Ad illud, quod obijcitur, quod non delectatur in pœnis Deus, dicendum, quod verum est eâ ratione, quâ pœnæ; sed eâ ratione, quâ curam culpam nostram & honorantes divinam iustitiam, bene delectatur in eis.

Obijcis III. Quædam sunt peccata, quæ perpetrantur cum tristitia, utputa invidia & aecidia &c. sed satisfactio debet esse per contrarium; ergo sine pœna debet de his peccatis satisfactio fieri.

Respondet Doctor Seraphicus, Quod est in quibusdam peccatis comitatur tristitia, radix tamen est ex delectatione libidinosa.

Obijcis IV. Si satisfactorium est pœnale per se loquendo; ergo magis pœnale, magis satisfactorium: sed avaro est magis pœnale dare obolum, quàm largo marcã; ergo magis satisfacit per obolum, quàm ille per marcã. Similiter potest dici in jejunio & oratione: & hoc est inconveniens, quod mali de malitia sua commodum reportarent.

Respondet idem Doctor: Quod aliquid est pœnale nature, quia natura est, nupta, ieiunio abstinentia, & erogatio honorum, in quibus sustentatur humana infirmitas. Aliquid ratione culpe & inordinationis voluntatis. Prima pœnalitas respicitur per se in satisfactio: secunda vero non; & de ista secunda opponit.

His non obstantibus contraria sententia, videlicet omne opus meritorium esse etiam satisfactorium, etiam si pœnam non afferat, placet Vasquez q. 94. a. 1. dub. 5. n. 3. Quam (inquit ille) Scotus docuit in 4. dist. 15. q. 1. §. De tertio dico. Et infra sic ait: Hoc non intelligerem, ut intelligit Scotus & Gabriel, quasi Deus acceptet voluntate suâ omne meritum ad satisfactioem pœnæ temporalis, sicut etiam de merito ad gloriam opinatur. Hæc ille.

Sed graviter hallucinatur. Nonne bonæ sunt hæc Consequentia? Potest Deus actum magnum Charitatis acceptare pro punitione debita uni culpæ; ergo Deus acceptat voluntate suâ omne meritum ad satisfactioem pœnæ temporalis. Ergo omne opus meritorium est satisfactorium. Non habent apparentiam bonitatis. Antecedens docet Scotus, fatcor; neutrum Consequens Vasquez poterit in Scoto ostendere.

Rogas, quæ sit ratio sententiæ Vasquezii? Si (inquit ille) in operibus meritoris concedimus condignitatem ad vitam æternam, & ad augmentum sanctitatis; cur non etiam ad pœnæ remissionem? Non quia minus sit remissio pœnæ, quàm gloria & augmentum sanctitatis; quia revera aliquid meritum potest esse majoris præmiij, quod tamen non sit minoris meritorium, quia sunt diversa rationis præmia; sicut iustus meretur de condigno vitam æternam, cum tamen eisdem operibus non mereatur evadere damnum aliquod temporale: sed quia remissio pœnæ temporalis ordinatur ad consecutionem gloriæ. Qui ergo suis operibus condignè meretur consequi gloriam, etiam si aliundè reus sit temporalis pœnæ solvendæ, quod plura congerit opera, non tantum plus gloriæ meretur, sed magis appropinquat consecutioni gloriæ: ergo magis se expedit à debito pœnæ temporalis: satisfacit ergo pro illa. Hucusque Vasquez.

At non valet hæc ratio, maximè in principiis Scoti, qui requirit acceptationem Dei, ut opera nostra bona habeant ultimam condignitatem ad vitam æternam, & augmentum sanctitatis; cur non etiam, ut habeant perfectam condignitatem ad remissionem pœnæ? Noli dubitare. Jam autem constat nobis ex Scriptura, Conc. & PP. Deum acceptasse opera bona, etiam non pœnalia, ad præmiium vitæ æternæ, & ad augmentum sanctitatis, & non constat nobis, ea acceptasse ad remissionem pœnæ temporalis.

Certè acceptationem necessariam esse, probo ex præfata doctrina Vasquezii: nam alioquin nulla est ratio, quare eisdem operibus non mereamur evadere damnum aliquod temporale, cum ex natura rei tanta sit proportio inter actum nostrum meritorium, & damnum temporale seu evasionem damni temporalis, quanta est inter eundem actum, & remissionem pœnæ temporalis Purgatorii.

Nec obstat, quod hæc remissio ordinetur ad consecutionem gloriæ; quippe merita non dant jus ad gloriam, nisi consequendam post purgatam animam à debito pœnæ Purgatorii; adeoque pœna Purgatorii non minuit illud, ad quod merita dant jus. Ergo hæc Consequentia non valet: Opus bonum meretur vitam æternam; ergo meretur ablationem ejus, quod potest impedire consecutionem vitæ æternæ.

Qui malè pro se citat Scotum.

98. Ratio sententiæ Vasquezii.

99. Non valet.

100. Objectioni occurrit.

An

tentia.

habeant. Sapè enim vel...  
93. Obijcitur etiam...  
94. Secunda obijcitur...

95. Obijcitur etiam...  
96. Tertia obijcitur...

97. Obijcitur etiam...  
98. Obijcitur etiam...

99. Obijcitur etiam...  
100. Obijcitur etiam...

101. Obijcitur etiam...  
102. Obijcitur etiam...

103. Obijcitur etiam...  
104. Obijcitur etiam...



sentia.

Secl. 12. De Satisfactione secundum se. Concl. 5. 873

Et hinc etiam fieri potest, ut ceteris paribus actus melior magis possit conferre ad satisfactionem, in quantum poena voluntaria per talem actum, est moraliter majoris valoris & dignitatis. Sic etiam poena magis voluntaria, est magis satisfactiva; & similiter quae est a digniori persona, vel quae habet alias circumstantias morales meliores: quamquam enim satisfactio fiat per poenam, non est tamen solum illa physicè consideranda, sed moraliter. Huculque Suarius.

105. Haud adeo male, si modo probaverit, omne opus bonum esse poenam strictè dictam, id est, talem poenam, de qua loquitur Conc. Trident. quando agit de operibus satisfactoriis. Sed cum hoc non probet, immò ex Conceptione contrarium colligatur, nam generaliter decernit, bona opera hominis iustificati esse meritoria vitae aeternae, scilicet, 6. c. 16. & can. 32. nusquam autem docet universaliter, bona opera hominis iustificati esse satisfactoria pro poena temporali, sed specificat ieiunium, orationem & elemosinam, ac alia pietatis opera, subintelligit: his similia; sicut antea diximus ex Arriaga; hinc maneo in priori resolutione, & subscribo sententiam Doctoris Subtilis ac Doctoris Seraphici, quamvis ex corde optem, ut omnia opera bona sint satisfactoria pro poena temporali: interim quia non habeo sufficientem auctoritatem sive Scripturae, sive Concilii, aut SS. PP. & res pendet ex voluntate Dei, non audeo id asserere.

106. Sicut audeo dicere: Opus satisfactorium potest esse merè internum, quae est secunda pars Conclusionis, & communis DD. Neque contradicit Scoto, ut patet ex eius verbis in principio Conclusionis relatis, ubi inter actus poenales expressè ponit actum interiore displicentiae, vel passionem tristitia. Et eadem q. n. 1. sic ait: De primo dico, quod satisfactio est operatio exterior laboriosa vel poenalis, voluntarie assumpta ad puniendum peccatum commissum à se, & hoc ad placandam divinam offensam; vel est passio seu poena voluntarie tolerata in ordine praedicto. Isto modo accipitur satisfactio multò strictius & particularius, quam satisfactio primo modo; quia illa potius consistit in actu poenalis passionis voluntaria interiori vel exteriori.

107. Non ergo negat actibus interioribus omnem satisfactionem seu vim satisfaciendi; sed si aliquam negat, ea est satisfactio strictè dicta, & condistincta ab aliis poenitentiae partibus, puta Contritione & Confessione; nam continuò subiungit: secundum (scilicet, in quibus consistat illa satisfactio) patet: quia ut opus exterius vel passio distinguitur contra actum vel passionem interiore mentis (id est, Contritionem) & contra actum oris (id est, Confessionem) vel passionem concomitantem, non consistit satisfactio nisi in illis tribus operibus difficilibus, scilicet ieiunio, oratione & elemosina, de quibus dictum est

tertio articulo procedente; vel in passionibus voluntariis concomitantibus ista tria opera difficillima.

Ex quibus verbis colligit Suarez disp. 37. sect. 5. n. 1. Scotum ponere totum valorem ad satisfaciendum in actu exteriori, ita ut si duo aequalem externum dolorem assument, quamvis inaequales internos actus habeant in intentione vel alia perfectione, aequè satisficiant. Sed contrarium colligere debuisset hoc modo: Scotus loco citato ad satisfactionem strictè dictam requirit voluntariam assumptionem; vel voluntariam tolerantiam poenae; ergo tametsi duo aequalem dolorem externum assument, si illae voluntates sint inaequales id intentione vel alia perfectione, inaequaliter satisficiant.

Nec magis solidè Arriaga disp. 21. n. 19. existimat, Scotum consentire in hanc propositionem: Actus interior, qui formaliter est meritorius, non est satisfactorius, nisi ipsi adiungatur actio aliqua poenalis ab eo distincta, & quae non occupetur in merito condigno gratiae & gloriae. Probat illam esse sententiam Scoti; quia ipse requirit actionem externam pro satisfactione, in qua totam illam constituit; qui fortasse ideo à Suario & Aliis rejicitur, quia planè videtur necessariò exigere opus omnino externum.

Planè videret; sed iis, qui legunt Scotum alienis oculis, nec multum curant, verè ad falsò Scoto adscribant aliquam sententiam. Si Arriaga legisset Scotum propriis oculis, non potuisset ignorare, Contritionem merè internam, absque alia actione exteriori, esse satisfactionem generaliter sumptam; & quis dubitet, eam in homine iusto meritoriam de condigno? Si legisset Scotum Quodlib. 18. intelligere potuisset, actum exteriorem superaddere distinctam bonitatem formalem, & per consequens distinctum meritum; ac proinde mecum dixisset; secundum Scotum eundem actum tam internum, quam externum posse esse meritorium & satisfactorium.

Contentit hic Auctor contra communem sententiam; opera interiora, formaliter libera, tota quanta occupari in condigno merito augmenti gratiae & gloriae, adeoque nullam eis relinquere vim, ut simul de condigno satisficiant pro debito poenae; quia (inquit) haec satisfactio est moraliter novum condignum meritum; est ergo aliud querendum, quod sine detrimento illius meriti possit esse satisfactorium: hoc autem putat esse opus externum, vel aliud internum poenale non meritorium, dignificatum tamen & elevatum tum à gratia subiecti, tum ab operatione libera & meritoria, quae toleratur.

Verum in sententia Scoti, qui requirit ad meritum condignum acceptationem divinam; haec res nullam habet difficultatem: nam oportet ostendere, ita Deum acceptasse opera interiora formaliter libera tota quanta ad pra-

Ut perpetuam ei adscribit Suar.

108. Itemque cum secum tus Arriaga.

109. Sententia Arriaga opera interiora nullam habere vim satisfaciendi.

110. Rejicitur.

§ ffff miam

Et hinc

mium gratiæ & gloriæ; ut simul non potuerit ea acceptare & de facto acceptaverit pro debito pœnæ temporalis, quod ille Auctor non ostendit, nec unquam ostendet.

Putas, quia Deus non potuisset merita nostra acceptare ad majorem gloriam aut gratiam, quàm de facto accepit? Erras toto cælo. Ergo non obstante, quòd ea acceptarit ad certum gradum gratiæ & gloriæ, etiam potuit ea acceptare pro aliquo debito pœnæ temporalis. Quæ enim repugnantia? Ergo opera interiora, estò sint meritoria gratiæ & gloriæ, unà possunt satisfacere pro aliquo debito pœnæ temporalis, etiam per modum meriti: ego enim non dubito, quin si Deus voluisset, homo iustus per bona opera meritoria gratiæ & gloriæ, etiam potuisset mereri bona temporalia. Cur autem Deus non voluerit, penes ipsum est. Quis consiliarius ejus fuit?

111. Si inferas: Ergo opus bonum perinde satisfacit, ac si nihil aliud mereretur. Respondet concedendo totum.

Ergo si non mereretur, sed purè satisfaceret, quodlibet opus quantumvis minimum esset satisfactorium de condigno pro tota pœna temporalis. Ergo etiam de facto licet simul mereatur, satisfacit quodlibet opus pro qualibet pœna.

Respondet negando has Consequentias quia (sicut dixi) quantitas satisfactionis, uti etiam meriti, pendet ex acceptance Dei, qui sicut potuit non velle opera nostra acceptare ad præmium gratiæ & gloriæ, potuit non velle acceptare ad satisfactionem pro pœna temporalis: quo casu, non obstante proportione inchoatâ cum dictis effectibus, nullum hujusmodi effectum habuissent: ita etiam potuit velle acceptare ad determinatum effectum, quamvis ad majorem vel minorem potuisset acceptare; & creditur de facto accepisse, sic tamen ut opus magis honestum & magis cœnale acceptaverit ad majorem effectum, quàm opus minus honestum & minus pœnale, ne alioquin homines averterentur ab operibus perfectioribus.

112. Constat ergo ex communi consensu totius Ecclesiæ, Deum non accepisse quodlibet opus quantumvis minimum ad satisfactionem pro tota pœna temporalis, sed pro determinata pœna majori, vel minori, secundum majorem vel minorem perfectionem & pœnalitatem operis (estò pro tota pœna potuisset acceptare, sicuti accepit Baptismum) ne, occasione acceptâ, peccata leviora putantes, velut injurii & contumeliosi Spiritui sancto, in graviora labamur.

113. Enimverò diverso respectu opus est meritorium & satisfactorium. Meritorium quidem, quatenus est opus filii factum in honorem & obsequium munificentissimi patris; satisfactorium autem, quatenus est pœnale, & pœ-

Diverso respectu opus est meritorium & satisfactorium.

nam sustinendo ipse operans se Deo subicit ad reparationem auctoritatis læsæ per suum peccatum: ideoque Deus pœnam remittit, pœnitentia voluntariâ hominis contentus; nec majorem remitteret, estò opus illud nihil mereretur: propterea enim non esset magis honestum aut magis pœnale.

Planè (inquis) sed honestas, quæ nunc occupatur in præmio gratiæ & gloriæ, tunc occuparetur in extinguenda sola pœna. Cum ergo extinctio totius pœnæ temporalis minus bonum sit, quàm augmentum gratiæ & gloriæ, deberet ex integro sufficere ad extinguendam totam pœnam.

114. Respondet: estò extinctio totius pœnæ temporalis minus bonum sit, quàm augmentum gratiæ & gloriæ, equidem diversi generis, sicuti bona temporalia. Ponamus ergo casum, quòd Deus promississet bonis operibus hominis iusti, præter gratiam & gloriam etiam bona temporalia (de qua promissione non constat, sed potius vice versâ constat, Deum non promississe, cum videamus, magis meritos sapientis minus gaudere temporali prosperitate) ponamus, inquam, quòd promississet, num propterea debuisset minuere præmium gratiæ & gloriæ; aut si nullum promississet præmium gratiæ & gloriæ; num ideo illa opera promererebantur quæcumque bona temporalia? Non est credibile.

Deinde disparitas est; quòd in opere bono, quâ satisfactorium seu extinctivum pœnæ temporalis, principalis spectetur penalitas, quæ cum utrobique foret eadem, tamen tali casu plus fortè pœnæ remitteretur, quàm si honestas occuparetur in præmio gratiæ & gloriæ, non ideo tamen tota pœna. Dico: Fortè; quia reverà existimo, quòd non plus remitteretur; quia honestas est eadem sive occupetur in præmio gratiæ & gloriæ, sive non. Ergo æqualiter dignificat pœnalitatem, quæ (sicut dixi) principaliter hic consistitur, & cui sic dignificate correspondet extinctio pœnæ.

Itaque veluti idem opus potest esse honestum, & pœnale, ita etiam idem opus potest esse meritorium, & satisfactorium; meritorium quâ honestum, satisfactorium quâ pœnale. Et quoniam honestas, & penalitas in eodem actu merè interno inveniuntur, v. g. in Contritione hominis iusti; nulla est ratio, quare opus illud merè internum non sit satisfactorium de condigno ex opere operantis. Et ecce ratio secundæ partis Conclusionis.

115. Profectò sicuti per actum merè internum homo potest peccare, etiam conveniens fuit, ut per actum merè internum posset satisfacere pro peccato. Nonne oratio communiter enumeratur inter opera satisfactoria? Et verò orationem purè mentalem quis dubitat esse veram orationem? Cur ergo non erit satisfactoria?

115. Audiendum (inquit) in seculo cor respondens peccato carnis.

116. Nunc quæ ritualia possunt bitur. Cur et non possit esse purè mentalis borat contra dubitandi. Etnalis, cur non pro peccato?

117. Si quæritur dil. 15. p. 2. factoria, credo non laborent videtur spiritus virtutes animarum. Credo tamen gloria magis, quia hæc est, quia illud est a sacerdote, scio vocatis. Hæc.

118. Et infra si quod omnis oratio pœnalis est, & quam est tantum cedenter, vel tamen inter omnegebunda, & Deum pro veniens est mentalis, &

119. Dum ergo nem esse actum non excludit illum tantum spectat ad primenti Pœnitentia & Confessione intelligendum sicut satisfactoribus, sicuti tenimur ceteris ad unum ex

120. Quis peccator in opere?

121. Quis peccator in opere?

122. Quis peccator in opere?

123. Quis peccator in opere?

124. Quis peccator in opere?

125. Quis peccator in opere?

126. Quis peccator in opere?

127. Quis peccator in opere?

128. Quis peccator in opere?

129. Quis peccator in opere?

130. Quis peccator in opere?

131. Quis peccator in opere?

132. Quis peccator in opere?

Audiamus Scotum supra nu. 12. Peccatis

(inquit) in genere, distinctis in tria membra, scilicet in peccatum carnis, in peccatum concupiscentie oculorum, & superbiam vite 1. Ioan. 2. correspondent de congrua propria satisfactione in genere; scilicet peccato carnis ieiunium, vel universaliter quacumque maceratio carnis, magis ordinata ad reprimendum tale peccatum carnis; & sub isto comprehendendo vigiliis, peregrinationes, asperitates vestium, nuditatem vel discalceationem, immo generatim aliter quemcumque laborem fatigantem. Peccato autem superbiae, & ceteris spiritualibus magis appropriat correspondet oratio, quia & humilitat spirituum Deo, & roborat contra peccata spiritualia. Peccatis autem circa temporalia, ut avaritia, vel cupiditati cuiuscumque, ut rapina, furti vel ablationis iniuste, magis appropriat correspondet erogatio elemosynarum. Et ratio istorum est, propter maiorem correspondentiam poenae ad culpam; quia per qua peccat quis, per hac & torquetur.

Nunc quareo ad Doctorem subtili, peccata spiritualia possunt esse merè interna? Nemo dubitat. Cur ergo oratio correspondens, similiter non possit esse merè interna? Nonne oratio purè mentalis humiliat spiritum Deo, & roborat contra peccata spiritualia? Non est ratio dubitandi. Et cum aliunde sit difficilis ac poenalis, cur non sufficiat ad satisfaciendum Deo pro peccato?

Si queratur (inquit D. Bonaventura 4. dist. 15. p. 2. a. 2. q. 3.) qua oratio sit satisfactoria, credo quòd omnis; quia nulla est, in qua non laborent virtutes animales; & quantum delectatur spiritus, tantum caro frequenter tabescit, & virtutes animales minus sunt intente regimini corporis. Credo tamen quòd illa inter ceteras est satisfactoria magis, in qua accenditur homo ad gemitum, quia hac est, in qua Deus maxime delectatur. Unde quia illud est gratiae specialis, ideo non imponitur à Sacerdote, sed praerambulum ad illud, scilicet oratio vocalis. Haec ille.

Et infra sic ait: Sit ergo hac summa dictorum, quòd omnis oratio ex Charitate facta, si rectè fiat, poenalis est, & satisfactoria potest esse; quia nunquam est tanta delectationis, quin sit poenalis antecedenter, vel consequenter, vel concomitanter. Illa tamen inter omnes praecipue satisfacit, quae est magis gembunda, & in qua maior clamor cordis est ad Deum pro venia peccatorum: haec autem in aliquibus est mentalis, in aliquibus vocalis.

Dum ergo Scotus n. 11. definit satisfacionem esse actionem exteriorem laboriosam, non excludit omnem actum interiorem, sed illum tantum (sicut superius diximus) qui spectat ad primam, & secundam partem Sacramenti Poenitentiae, id est, ad Contritionem; & Confessionem. Deinde patet, quomodo intelligendum sit, quod ibidem ait: Non consistit satisfactio, nisi in illis tribus operibus difficultibus, scilicet ieiunio, oratione & elemosyna; quia nimirum cetera opera poenalia reduci possunt ad unum ex illis tribus.

Quòd satis clarè significat Concil. Trident. sess. 6. c. 14. quando illis tribus adiungit alia pia spiritualis vitae exercitia, ibi: Item satisfacionem per ieiunia, elemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitae exercitia. Similiter loquitur sess. 14. can. 13. ibi: Ut ieiunium, orationibus, elemosynis, vel aliis etiam pietatis operibus; specificat autem illa tria, quoniam aptissima sunt ad satisfaciendum, ut pote maxime poenalia, & quae facile veniunt in usum hominum.

Doctor Seraphicus 4. dist. 15. p. 2. a. 1. q. 4. per orationem intelligit omnem actum, contemplativè ad Deum relatum: per jejunium omnem carnis afflictionem, quae consistit in vigiliis & flagellis, & jejunium propriè dictis: per elemosynam autem omne opus pietatis proximo impensum, sive spirituale, sive corporale. Et probat sufficientiam, ac distinctionem harum partium, primò secundum appropriationem: Cum enim (inquit) triplex sit radix peccati, sicut dicitur in Ioanne: aut concupiscentia carnis, & contra hanc est ieiunium, aut concupiscentia oculorum, & contra hanc est elemosyna; aut superbia vite, & contra hanc est oratio; hoc dico secundum appropriationem, quia unumquodque horum valet contra omnes, appropriatè tamen magis opponuntur.

Secundò per proprietatem: Opus (inquit) poenale aut ordinat nos ad Deum, & sic est oratio; aut ad nos, & sic est ieiunium, quòd macerac carnem nostram; aut ad proximum, & sic est elemosyna.

Tertiò secundum reconciliationem: Quia (inquit) per orationem Deo reconciliamur. Sed, sicut dicit Augustinus in Serm. Domini in monte: Si vis orationem tuam valere in caelum, fac duas alas, scilicet ieiunium, & elemosynam. Tertia 12. bona est oratio cum ieiunio & elemosyna.

Quarta sufficientia accipitur: Quia (inquit) duplex est vita, scilicet activa & contemplativa; quantum ad contemplativam, oratio; quantum ad activam, elemosyna: ut autem homo sit dispositus ad utramque sic est ieiunium.

Itaque rectissime & sufficientissime haec tria specificat Concilium Trident. & communiter Theologi, primò, quia per elemosynam offeruntur Deo omnia bona externa & fortunae; per jejunium bona corporis, per orationem bona spiritus. Secundò, quia per elemosynam privatur peccator bono utili corpori; per jejunium bono delectabili, per orationem autem acquirit bonum honestum. Tertiò, quia per elemosynam homo subvenit proximo, per jejunium castigat seipsum, & per orationem honorat Deum. Quidni igitur omnia bona opera satisfactoria ad unum ex his tribus reduceris? Bene feceris reducendo, & melius ea exercendo.

Dubitas autem, quod ex illis sit magis satisfactorium? Respondet D. Bonaventura supra: Quod unumquodque horum secundum appropriationem

Concl. 5.

118.

Quid intelligatur per orationem, & ieiunium, & elemosynam ex D. Bonaventura

119.

Quod ex illis sit magis satisfactorium

115.

Quae satisfactio correspondens peccato carnis

116.

Quae peccata circa temporalia

117.

Quae peccata circa temporalia

118.

Quae peccata circa temporalia

119.

Quae peccata circa temporalia

120.

Quae peccata circa temporalia

121.

Quae peccata circa temporalia

122.

Quae peccata circa temporalia

123.

Quae peccata circa temporalia

124.

Quae peccata circa temporalia

125.

Quae peccata circa temporalia

126.

Quae peccata circa temporalia

127.

Quae peccata circa temporalia

128.

Quae peccata circa temporalia

129.

Quae peccata circa temporalia

130.

Quae peccata circa temporalia

131.

Quae peccata circa temporalia

132.

Quae peccata circa temporalia

133.

Quae peccata circa temporalia

134.

Quae peccata circa temporalia

135.

Quae peccata circa temporalia

136.

Quae peccata circa temporalia



um ex eod. Doct. Scia. phico.

orationem suam. Tamen si generaliter loquamur, dicendum, quod in satisfactione tria sunt, scilicet ratio culpa, & contra hanc valet maxime oratio. Secundum est augmentum gratia, & ad hanc maxime valet elemosyna; quia homo facit sibi amicus, qui impetrant gratiam. Tertium est solutio pena, & hoc maxime est in ieiunio: & hoc est infimum in satisfactione; alia duo preponderant. Hec Doctor Seraphicus.

Quibus non immoror, quia nihil certi licet enim ieiunium sit magis penale, quam oratio vel elemosyna, & ideo ex hac parte magis aptum ad solutionem pena, equidem oratio & elemosyna, quia ista actus Religionis, & hac actus Charitatis, quae sunt praestantiores virtutes, excedunt in bonitate seu honestate ieiunium, utpote actum inferioris virtutis, scilicet temperantiae. Jam autem (ut supra diximus) ad effectum extinctionis pena non solum attenditur penalitas, sed etiam honestas seu bonitas, id est, penalitas non nuda, sed ut dignificata per honestatem & bonitatem actus.

120. Lugo existimat elemosynam esse magis satisfactionem, quam ieiunium. Luc. 11.

Et ideo iuxta communem Theologorum doctrinam (ut vult Lugo disp. 24. n. 33.) elemosyna est magis satisfactoria, quam ieiunium. De illa scriptum est Luc. 11. v. 41. Date elemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis, non praecise propter impetrationem gratiae, quia saepius illi, quibus datur elemosyna, non impetrant gratiam danti elemosynam; sed magis arbitror propter extinctionem pena temporalis, quae restabat in altera vita solvenda.

D. Aug.

Quidquid sit de hac comparatione, optimum consilium est D. Augustini Serm. 59. de temp. circa finem: Qui vult orationem suam volare ad Deum, faciat illi duas alas, id est, elemosynam & ieiunium. & ascendat celeriter, & exaudietur. Idem iisdem penè verbis consultit Enarr. in Psal. 42. in fine: Vis orationem tuam volare ad Deum? Fac illi duas alas, ieiunium & elemosynam. Nam (teste Raphaële Angelo, uno ex septem, qui adsunt ante D. minum)

76. 12. 2. 1. & 9.

Bona est oratio cum ieiunio & elemosyna, magis quam thesauros auri recondere: quoniam elemosyna a morte liberat, & ipsa est quae purgat peccata, & facit invenire misericordiam & vitam aeternam.

Si autem à me queritur, Primò; An haec opera sint satisfactoria, etiam dum praeccepta sunt iure naturali seu positivo? Secundò; An procedere debeant ex intentione satisfaciendi? Responso erit

CONCLUSIO VI.

Satisfactio fieri potest per opus praecceptum: neque requiritur intentio satisfaciendi.

Contra primam partem Svarius disp. 37. sect. 4. nu. 1. citat Scotum 4. dist. 15. q. 1. ubi (inquit) satisfactioem definit debere esse ex indebitis; quod exponit de debito praeccepti, ut videre etiam licet in q. 2. arg. 1. cum solutione.

Fateor: Scotus q. 1. satisfactioem definiit debere esse ex indebitis, sed quod exponat de debito praeccepti, non reperio in tota Antiqua illa quaestione.

Quantum ad qu. 2. n. 35. sic ait Doctor Ad argumenta. Ad primum, patet in prima particula art. ultimi, propter quam rationem quis non tenetur ad restitutionem, ut ad satisfactioem proprie dictam, quae est 3. pars Penitentiae: sed tenetur ad eam, ut ad cessationem à peccato, & hoc actu & effectu cum circumstantiis debitis vel opportunis. Ubi tantum loquitur de restitutione, non autem de omni alio praeccepto, v. g. de ieiunio, auditione Missae &c. Deinde non de omni satisfactioe, sed loquitur de sola satisfactioe sacramentali, quae regulariter (nisi aliud Confessarius declaret) intelligitur de opere alio indebito ex praeccepto, ut constabit ex dicendis Sectione sequenti.

Porro de restitutione sic discursit Scotus in prima particula articuli ultimi q. 2. n. 28. Sicut auferre alienum est peccatum mortale contra praecceptum divinum negativum: Non furum facies; ita & tenere alienum: & ideo sicut negativum est servare praeccepta negativa, ita necessarium est non tenere alienum domino invito; & per consequens vel actu statim reddere, vel saltem velle reddere, cum fuerit opportunitas. Unde non est restitutio facienda necessarid ut pars quadam satisfactionis, neque generaliter accipiendo satisfactionem, neque specialiter. Generaliter enim accepta redit pro peccato aequivalens ei, in quem peccator non sic restituere; quia absque omni redactione pro peccato, posset reddi proximo, quod suum est, sicuti in mutuis redditur creditor absque omni satisfactione, pertinet ad reconciliationem peccatoris.

Consimiliter non est satisfactio specialis, quae est 3. pars Penitentiae; quia de congruo requiritur restitutio in re, vel in voto, ante omnem partem Penitentiae, sicut cessatio voluntate vel factio à peccato: sed satisfactio, quae est 3. pars Penitentiae, non requiritur ante alias duas partes Penitentiae, immò sequitur Contritionem & Confessionem ut iniuncta à Sacerdote. Restitutio autem non iniungitur à Sacerdote,

Sacerdote, si peccatis: si quod alteram, restituit à peccato, vel mox habetis Penitentia non est capax nisi ad Penitentiam alienam est, non est usque Scotus

123. Non negat Scotus restitui non posse esse satisfactionem.

Videamus exponat ly secundum sint necessarii nullatenus dumtaxat, necessaria, e pertinentem a Deo, non quod ctionis, sive nem, sive foret facienda satisfactio facienda minus. Non autem pars quadam cienda necess. Non negat affirmans ea absque omni li Purgatorie Sacerdotis

An autem possit etiam riam assumptionem alio modo disputat ibi negat. Male tiam negante nus solidis r gimus lente opera, alio positivo, po qua satisfactio

124. Probatur Concl. ex Concilio Trident.

Ratio à opera illa h actionem p ut colligitur cap. 10. ibi & Ecclesie, cepta, coope que magis in, rificatis an plene illis qui d vine legi p aternam su decesserint, sentur. Qu tificasse pr fuerint ope